

“คำถามที่พบบ่อย”

การรณรงค์ระดับสากลเพื่อสร้างการตื่นตัวเรื่องพิษตะกั่ว

สัปดาห์รณรงค์ 20-26 ตุลาคม 2556

โดยองค์การอนามัยโลก (World Health Organization - WHO)

1. พิษตะกั่วส่งผลต่อสุขภาพอย่างไร

สารตะกั่วมีผลกระทบต่อทุกระบบภายในร่างกายและก่อผลร้ายแรงต่อสุขภาพของเด็กทั่วโลก การได้รับสารตะกั่วในปริมาณสูงแบบเฉียบพลันจะทำลายระบบประสาทส่วนกลาง ทำให้หมดสติ ชักกระตุก และอาจเสียชีวิตได้ เด็กที่รอดชีวิตจากพิษตะกั่วแบบเฉียบพลันมักต้องมีชีวิตอยู่กับความบกพร่องทางสติปัญญาและความผิดปกติทางพฤติกรรม องค์การอนามัยโลกประเมินว่าสารตะกั่วเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตปีละ 143,000 คน หรือเท่ากับร้อยละ 0.6 ของภาวะจากโรคนี้ในระดับโลก และสารตะกั่วยังเป็นสาเหตุของความบกพร่องทางสติปัญญาของเด็กวัยหัดเดินปีละประมาณ 600,000 คน โดยร้อยละ 99 ของเด็กที่ได้ผลกระทบจากสารตะกั่วปริมาณสูงมักอาศัยอยู่ในประเทศที่มีรายได้ปานกลางและรายได้ต่ำ

การได้รับสารตะกั่วในปริมาณน้อยก่อให้เกิดผลกระทบที่ไม่อาจมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า (แต่เดิม เราจึงเข้าใจผิดว่าเป็นภาวะที่ปลอดภัย) ปัจจุบันเป็นที่ทราบกันแล้วว่า สารตะกั่วก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพหลายประการ เช่น ความสามารถในการเรียนรู้ลดลง ช่วงสมาธิสั้นลง พฤติกรรมเปลี่ยนแปลง ภาวะบกพร่องในการอ่านเขียน (Dyslexia) โรคสมาธิสั้น โรคความดันโลหิตสูง โรคไตเสื่อม ความผิดปกติของระบบภูมิคุ้มกัน และความเป็นพิษต่ออวัยวะสืบพันธุ์ โดยทั่วไปผลกระทบเหล่านี้มักอยู่ถาวร

2. ทำไมพิษตะกั่วยังเป็นปัญหาอยู่จนทุกวันนี้

สารตะกั่วเป็นโลหะมีพิษที่เกิดตามธรรมชาติซึ่งพบอยู่ในเปลือกโลก ตะกั่วมีประโยชน์หลายอย่าง ได้แก่ การผลิตแบตเตอรี่ตะกั่ว-กรดที่ใช้ในรถยนต์ สีและผงสี ตะกั่วบัดกรี ลูกกระสุน สารเคลือบเซรามิก เครื่องประดับ ของเล่น ตลอดจนเครื่องสำอางและยาพื้นบ้านบางชนิด และยังคงมีการใช้ผสมในน้ำมันเบนซินในอีกบางประเทศ กระบวนการผลิต ใช้ และกำจัดสารตะกั่วล้วนก่อให้เกิดการปนเปื้อนต่อสิ่งแวดล้อมและเข้าสู่ร่างกายมนุษย์ การได้รับสารตะกั่วเป็นอันตราย โดยเฉพาะต่อเด็กเล็ก และอาจก่อให้เกิดผลกระทบเรื้อรังและบั่นทอนสุขภาพของทั้งผู้ใหญ่และเด็ก ทั้งนี้ ไม่มีระดับการได้รับสารตะกั่วที่ปลอดภัยต่อสุขภาพ

พิษตะกั่วยังคงเป็นภัยใกล้ตัวที่เป็นจริงสำหรับคนจำนวนมากทั่วโลก ข่าวดีคือพิษตะกั่วเป็นภัยที่ป้องกันได้เต็มที่ ด้วยมาตรการควบคุมการใช้สารตะกั่ว การติดตามตรวจสอบ และการดูแลเรื่องการได้รับสารตะกั่ว แหล่งสำคัญแหล่งหนึ่งของการได้รับสารตะกั่วคือจากน้ำมันเบนซินที่มีส่วนผสมของสารตะกั่ว ซึ่งเลิกใช้ไปแล้วในประเทศส่วนใหญ่ สีตะกั่วเป็นแหล่งสำคัญอีกแหล่งหนึ่งของการได้รับสารตะกั่วของเด็กและคนงาน ทว่าในหลายประเทศยังมีการทำอะไรน้อยมากเพื่อกำจัดสารตะกั่วจากสี

3. สีตะกั่วคืออะไร

“สีตะกั่ว” คือ สีที่มีสารประกอบของตะกั่วอย่างน้อยหนึ่งชนิดเป็นส่วนผสม “สี” ตามคำนิยามนี้รวมถึง วาร์นิช แล็กเกอร์ สีย้อมพื้นและผนัง สีเคลือบเงา สีเคลือบเซรามิก สีรองพื้นเหล็กและคอนกรีต และวัสดุเคลือบพื้นผิวอื่นๆ ตามปกติแล้วสีคือ ส่วนผสมตามสูตรที่ประกอบด้วยสารยึดเกาะ ผงสี สารเติมเต็ม ตัวทำละลาย และสารเติมแต่งอื่นๆ ในสัดส่วนตามสูตร

4. องค์การอนามัยโลกแก้ปัญหาสารตะกั่วในสีและผลกระทบต่อสุขภาพอย่างไร

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization - WHO) ชี้ว่าสารตะกั่วเป็น 1 ใน 10 สารเคมีหลักที่ก่อปัญหาด้านสาธารณสุข และต้องการให้ประเทศสมาชิกดำเนินมาตรการคุ้มครองสุขภาพของคนงาน เด็ก และสตรีในวัยเจริญพันธุ์

องค์การอนามัยโลกกำลังพัฒนาคู่มือการป้องกันและจัดการพิษตะกั่ว เพื่อเป็นแนวปฏิบัติที่อิงข้อมูลหลักฐานแก่ผู้กำหนดนโยบายหน่วยงานด้านสาธารณสุข และผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข ในการกำหนดมาตรการคุ้มครองสุขภาพเด็กและผู้ใหญ่จากการได้รับสารตะกั่วเข้าไป

เนื่องจากสภามหาสารตักยังคงเป็นแหล่งที่ทำให้คนได้รับสารตะกั่วในหลายประเทศ องค์การอนามัยโลกจึงร่วมมือกับโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme - UNEP) ก่อตั้งเครือข่ายความร่วมมือระดับโลกเพื่อเพิกถอนสารตะกั่วจากสี (Global Alliance to Eliminate Lead Paint - GAELP) ความร่วมมือนี้เน้นไปที่และต้องการกระตุ้นให้เกิดความพยายามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายระดับโลกในการป้องกันเด็กจากการสัมผัสสารตะกั่วในสีและเพื่อลดการรับสารตะกั่วจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน วัตถุประสงค์เชิงภาพรวมคือ การส่งเสริมให้ยกเลิกการผลิตและการจำหน่ายสีที่มีส่วนผสมของสารตะกั่ว และนำไปสู่การกำจัดอันตรายจากสีตะกั่วในที่สุด

5. ทำไมองค์การอนามัยโลกจึงรณรงค์เรื่องนี้

การรณรงค์เกิดขึ้นเพื่อสร้างการตื่นตัวให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการแก้ปัญหาสุขภาพจากการได้รับหรือสัมผัสสารตะกั่ว โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเด็กเล็ก และกระตุ้นให้มีการเพิกถอนสารตะกั่วจากสี

ทั้งนี้ การรณรงค์ระดับสากลเป็นไปเพื่อส่งเสริมให้เกิดการตื่นตัวและความเข้าใจประเด็นปัญหาในวงกว้าง โดยเฉพาะประเด็นปัญหาทางสุขภาพที่เกิดจากสารตะกั่วในสี และเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่นและระดับนโยบาย

6. ทำไมรณรงค์เฉพาะเรื่องสีและมีความเป็นมาอย่างไร

นับตั้งแต่มีการถอนสารตะกั่วจากน้ำมันเบนซินไปแล้ว สีตะกั่วเป็นหนึ่งในแหล่งกำเนิดสำคัญที่สุดที่ทำให้เด็กได้รับสารตะกั่ว ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้มีเด็กรายใหม่ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสูงปีละกว่า 600,000 คน โดยรวมแล้วร้อยละ 99 ของเด็กที่ได้รับสารตะกั่วในปริมาณสูงอาศัยอยู่ในประเทศที่มีรายได้ปานกลางและรายได้ต่ำ ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่ยังคงใช้สีตะกั่วอย่างแพร่หลาย นอกจากนี้ สีตะกัวยังเป็นแหล่งกำเนิดสารตะกั่วและต้นเหตุของพิษตะกั่วต่อไปอีกหลายต่อหลายปีเมื่อได้ทาสีลงบนพื้นผิวแล้ว ข้อมูลล่าสุด ณ ปี พ.ศ. 2552 พบว่าสีทาบ้านที่มีสารตะกั่วยังคงเป็นต้นเหตุของพิษตะกั่วในเด็กในประเทศสหรัฐอเมริกา งานวิจัยในประเทศออสเตรเลีย โปรตุเกส และอินเดีย ก็ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเด็กที่มีระดับตะกั่วในเลือดสูงและการได้รับสารตะกั่วจากสีทาบ้าน

การตัดสินใจครั้งนี้เป็นผลมาจากการประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการสารเคมี ครั้งที่ 2 (ICCM-2 ณ กรุงเจนีวา ระหว่างวันที่ 11-15 พฤษภาคม พ.ศ. 2552) ซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ก่อตั้งความร่วมมือระดับโลกเพื่อส่งเสริมให้ยกเลิกการใช้สารตะกั่วในสี โดยให้ WHO และ UNEP เป็นสำนักเลขาธิการร่วมตามบทบาทและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของทั้งสององค์กรนี้

7. องค์กรใดเป็นภาคีในการขับเคลื่อนครั้งนี้

องค์กรภาคี ได้แก่ สมาคมกุมารแพทย์สากล (International Pediatrics Association - IPA) โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Program - UNEP) ศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคแห่งสหรัฐ (United States Centers for Disease Control and Prevention- US CDC) สำนักงานคุ้มครองสิ่งแวดล้อมแห่งสหรัฐ (United States Environmental Protection Agency- US EPA) และองค์การอนามัยโลก ซึ่งทำงานร่วมกันในฐานะส่วนหนึ่งของเครือข่ายความร่วมมือระดับโลกเพื่อเพิกถอนสารตะกั่วจากสี (Global Alliance to Eliminate Lead Paint - GAELP)

8. สารตะกั่วในสีก่อความสูญเสียทางเศรษฐกิจอย่างไร

การสูญเสียทางเศรษฐกิจจากการใช้สารตะกั่วในสีมีทั้งการสูญเสียโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งรวมถึงค่าใช้จ่ายในการรักษาสุขภาพ และการสูญเสียศักยภาพทางเศรษฐกิจของประชากรที่มีสติปัญญาบกพร่อง

ในทางตรงกันข้าม ต้นทุนทางเศรษฐกิจจากการเลิกใช้สารตะกั่วในผลิตภัณฑ์สีหลายอย่างมีค่าใช้จ่ายต่ำลง เนื่องจากมีผู้ผลิตสีจำนวนหนึ่งได้เปลี่ยนสูตรการผลิตโดยไม่ต้องเติมสารตะกั่วได้สำเร็จมาแล้ว

9. มีอะไรบ้างเป็นสารทดแทนตะกั่วในสี

ปัจจุบันนี้ มีสารทดแทนตะกั่วในสีและสะอาดกว่าผงสีตะกั่วที่ใช้มานานระยะหนึ่งแล้ว อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปยังคงขาดความตื่นตัวต่อปัญหาสารตะกั่ว และยังไม่มีความตระหนักเรื่องตะกั่วในสี

10. หากรู้ว่าบ้านของเราด้วยสีที่มีสารตะกั่ว จะปกป้องลูกของเราอย่างไร

สีตะกั่วจะเป็นอันตรายเมื่อเริ่มเสื่อมสภาพหลุดออกเป็นแผ่นหรือฝุ่น และเมื่อมีการลอกสีด้วยการขัดหรือด้วยความร้อน แผ่นสีและฝุ่นสีเหล่านั้นจะทำให้สภาพแวดล้อมในบ้านปนเปื้อนสารตะกั่ว และจะเข้าสู่ร่างกายของเด็กเล็กได้โดยง่าย เนื่องจากเด็กมักเล่นกับพื้นและมักนำมือหรือของเข้าปาก การใช้ความร้อนหรือการเผาสีตะกั่วจะทำให้เกิดควันที่มีสารตะกั่วซึ่งร่างกายสามารถหายใจเข้าไปได้ มีวิธีการ

ระยะสั้นที่คุณสามารถทำได้เพื่อลดอันตรายจากสารตะกั่ว ได้แก่ การซ่อมแซมพื้นผิวที่สึกหรอและทาสีใหม่ด้วยสีที่ไม่มีสารตะกั่ว รวมถึงการหมั่นทำความสะอาดเพื่อลดปริมาณฝุ่น วิธีการในระยะยาวที่สามารถทำได้คือการลอกสีเก่าออกทั้งหมด และหากเป็นไปได้ ควรเป็นการกำจัดสีด้วยผู้ที่มีความรู้เฉพาะทาง และคุณควรไปพักอาศัยที่อื่นก่อนจนกว่าการกำจัดสีจะเสร็จสิ้น หน่วยงานรัฐในท้องถิ่นของคุณอาจให้ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในเรื่องนี้ได้

11. เด็กอาจได้รับพิษตะกั่วจากการกินเท่านั้น หรือการเล่นตามพื้นที่ที่ทาด้วยสีตะกั่วก็เป็นอันตรายได้

เด็กสามารถได้รับสารตะกั่วผ่านการหายใจเอาฝุ่นที่ปนเปื้อนสารตะกั่วและการกินฝุ่นและดินที่ปนเปื้อนสารตะกั่วผ่านพฤติกรรมหยิบของเข้าปาก รวมถึงการอมและกลืนสิ่งของซึ่งปนเปื้อนสารตะกั่วหรือทาด้วยสีปนเปื้อนสารตะกั่ว ถึงแม้ว่าการเล่นบนพื้นผิวที่ทาด้วยสีตะกั่วโดยปกติจะไม่ก่อให้เกิดพิษตะกั่ว แต่ก็อาจเป็นแหล่งทำให้ได้รับสารตะกั่วได้เมื่อพื้นผิวนั้นเสื่อมสภาพ จึงควรต้องมั่นตรวจตรา ควบคุม และจัดการพิษภัยจากสารตะกั่วตามสิ่งแวดล้อมของเด็กให้มีความปลอดภัยขึ้น

12. ประเทศใดที่แข่งขันที่สุดในการเพิกถอนสารตะกั่วจากสี

กลุ่มประเทศที่เคยใช้สีตะกั่วมาก่อน เช่น ออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร และสหรัฐฯ ได้ศึกษาจนมีข้อมูลจำนวนมากเกี่ยวกับอันตรายจากการใช้สีตะกั่วและระยะเวลายาวนานของปัญหาหลังจากที่ทาสีบนพื้นผิวไปแล้ว กลุ่มประเทศเหล่านี้มีการประเมินและพบภัยสำคัญของค่าใช้จ่ายทางเศรษฐกิจที่เป็นผลมาจากการได้รับสารตะกั่วของเด็ก ประเทศเหล่านี้ทำงานเชิงรุกด้วยการเผยแพร่ข้อมูลแก่ประเทศอื่นๆ เพื่อป้องกันมิให้บทเรียนความผิดพลาดเกิดซ้ำซ้อนแก่สังคมได้อีกโดยเฉพาะค่าใช้จ่ายโดยตรงทางการแพทย์และภาระทางเศรษฐกิจอื่นๆ

ขณะนี้ มีประมาณ 30 ประเทศทั่วโลกที่เลิกใช้สารตะกั่วในการผลิตสี และ GAELP พยายามที่จะให้มีการเพิกถอนสารตะกั่วจากสีในทุกประเทศภายในปี พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020) โดยมีเป้าหมายระยะสั้นคือ ให้มีการเพิกถอนสารตะกั่วใน 70 ประเทศภายในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015)

13. อะไรคืออุปสรรคขัดขวางหลายประเทศที่ยังไม่เพิกถอนสารตะกั่วจากสี

หลายประเทศประสบอุปสรรคในการจัดการสารเคมีและต้องการการเสริมสร้างศักยภาพในหลายด้าน หลายประเทศอาจต้องการข้อมูลเพิ่มเติมเรื่องการผลิตสีตะกั่ว หรือการใช้สีที่มีสารตะกั่วภายในประเทศของตน และอาจจะไม่รับรู้ถึงอันตรายจากสารตะกั่วในสี ผลิตภัณฑ์สีตะกั่วจึงยังไม่มีกฎหมายควบคุมในประเทศเหล่านี้ ยกเว้นประเทศพัฒนาแล้ว

14. เครือข่ายความร่วมมือระดับโลกเพื่อเพิกถอนสารตะกั่วจากสี (GAELP) ซึ่งริเริ่มโดย WHO/UNEP คืออะไร

เครือข่ายนี้เป็นความร่วมมือระดับโลกและเป็นแบบสมัครใจ โดยผ่านการรับรองจากที่ประชุมนานาชาติว่าด้วยการจัดการสารเคมี (ICCM) ซึ่งเป็นองค์กรระดับรัฐบาลระหว่างประเทศ ที่ประกอบด้วยรัฐบาลของประเทศต่างๆ องค์กรระหว่างรัฐบาล องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และผู้แทนหน่วยงานจากหลายภาคส่วน ซึ่งสนใจในประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีระหว่างประเทศ

เมื่อปี พ.ศ. 2552 การประชุม ICCM ครั้งที่ 2 ลงมติเห็นชอบให้ก่อตั้งเครือข่ายความร่วมมือดังกล่าวและเชิญชวนให้ผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดร่วมเป็นสมาชิก โดย WHO และ UNEP ทำหน้าที่เป็นสำนักเลขาธิการร่วม ตามอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของแต่ละหน่วยงาน

วัตถุประสงค์โดยรวม คือ การเพิกถอนการผลิตและจำหน่ายสีที่มีสารตะกั่วเป็นส่วนผสม และกำจัดอันตรายจากสีตะกั่วให้ได้ในที่สุด

ข้อมูลเพิ่มเติม: www.unep.org/hazardoussubstances/Home/tabid/197/hazardoussubstances/LeadCadmium/PrioritiesforAction/GAELP/tabid/6176/Default.aspx

15. ประเทศสมาชิกสามารถทำอะไรได้เพื่อเพิกถอนสารตะกั่วจากสี

การดำเนินการเพื่อเพิกถอนสารตะกั่วจากสีเป็นสิ่งจำเป็นในทุกประเทศ บางประเทศเริ่มมีการเผยแพร่ข้อมูลรณรงค์เรื่องสารตะกั่วในสีและผู้ผลิตสีจำนวนหนึ่งได้ดำเนินการโดยสมัครใจเพื่อยุติการใช้สารประกอบของตะกั่วเป็นส่วนผสมในผลิตภัณฑ์สีแล้ว